

Αποασυλοποίηση και η σχέση της με την πρωτοβάθμια περίθαλψη

Η διαδικασία της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολούθησε διαφορετική πορεία από την αντίστοιχη διαδικασία στην Ελλάδα, καθώς στην Ευρώπη η ανάπτυξη της Πρωτοβάθμιας Περίθαλψης απετέλεσε τον πυρήνα της μεταρρύθμισης, με την αποασυλοποίηση να πραγματοποιείται παράλληλα ή να ακολουθεί.

Στα πλαίσια της Ελληνικής Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης, από το 1984 έως σήμερα, το θέμα της αποασυλοποίησης έχει σχεδόν «μονοπωλήσει» την προσπάθεια Υπουργείου και στελεχών ψυχικής υγείας. Αποασυλοποίηση και Ψυχιατρική Μεταρρύθμιση σχεδόν ταυτίστηκαν, παρότι η μελέτη-κανονισμός 815/1984 —που θεωρείται αρχή της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης — προέβλεπε την παράλληλη ανάπτυξη πρωτοβάθμιας περίθαλψης και αποασυλοποίησης. Εάν είχε υλοποιηθεί η μελέτη, ίσως οι εξελίξεις τα τελευταία 20 χρόνια να ήταν διαφορετικές. Η παράλληλη ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας περίθαλψης με ίδρυση και λειτουργία κέντρων ψυχικής υγείας, ιατροπαιδαγωγικών κέντρων, κινητών μονάδων κ.λπ. θα είχε οδηγήσει σε μια σύγχρονη Κοινωνική-Κοινοτική Ψυχιατρική, με τουλάχιστον την εφαρμογή της αρχής της τομεοποίησης (κοινό δίκτυο παροχής υπηρεσιών σε συγκεκριμένο γεωγραφικό τομέα και πληθυσμό — 100.000 κάτοικοι ανά τομέα), καθώς και τη συνέχεια στη φροντίδα (συστηματική παρακολούθηση) των χρόνιων ψυχωσικών, στην περιοχή τους.

Άλλωστε, πραγματική αποασυλοποίηση δεν είναι απλώς η έξοδος των αρρώστων από τα ψυχιατρεία με εγκατάστασή τους στην κοινότητα, αλλά μια διαδικασία που περιλαμβάνει τη βελτίωση της λειτουργίας των ίδιων των ψυχιατρικών κατ' αρχήν (θεραπευτικά σχήματα, συνθήκες διαβίωσης, εμπειριστατωμένη προετοιμασία ασθενών για την έξοδό τους — ψυχολογική και εργασιακή). Παράλληλα, θα επιτυχάναμε τη συνεργασία και εναρμόνιση των ψυχιατρικών με ήδη ανεπτυγμένες υπηρεσίες πρωτοβάθμιας (συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας αγωγής κοινότητας για την υποδοχή των ασθενών) και έναν ηθμό προς τη δευτεροβάθμια (ψυχιατρικοί τομείς γενικών νοσοκομείων) περίθαλψη.

Όσον αφορά στα πλεονεκτήματα της πρωτοβάθμιας περίθαλψης, πολλά θα μπορούσαν να ειπωθούν. Η παροχή υπηρεσιών είναι πιο επιστημονική, ανθρώπινη και οικονομική.

Πιο επιστημονική, γιατί η συνέχεια στη φροντίδα (σωστή λήψη φαρμάκων, συναισθηματικές σχέσεις θεραπευτή - θεραπευομένων, ψυχοθεραπευτική εργασία κ.λπ.) οδηγεί σε έγκαιρη διάγνωση, πρόληψη υποτροπών, περιορισμό επικινδυνότητας, μείωση ενδονοσοκομειακής και κυρίως ακούσιας νοσηλείας. Η ακούσια νοσηλεία, εκτός από τη σκληρότητά της, πραγματοποιείται σε πολύ υψηλά ποσοστά σε νομούς της Ελλάδος, αν το συγκρίνουμε με χώρες της Ε.Ε.

Με προτεραιότητα στην ίδρυση και λειτουργία ιατροπαιδαγωγικών κέντρων, οι μελλοντικές ψυχώσεις ενηλίκων θα είχαν, εν πολλοίς, εντοπισθεί. Η έγκαιρη παρέμβαση στα αρχικά στάδια, μέσα από τη συνεργασία υπηρεσιών πρωτοβάθμιας περίθαλψης με την οικογένεια και την κοινότητα, θα είχε δώσει καλύτερα αποτελέσματα από οποιαδήποτε φροντίδα παραμελημένης σχιζοφρένειας ή συσσωρευμένων υποτροπών.

Πιο ανθρώπινη, στηριζόμενη στη συνεργασία και την εμπιστοσύνη του αρρώστου με τον, κατά το δυνατόν, μόνιμο θεραπευτή του.

Πιο οικονομική: Η εμπειρία κατέδειξε ότι, μετά από τρία χρόνια λειτουργίας κέντρων ψυχικής υγείας και κλιμακίων στον νομό Έβρου, το ποσοστό νοσηλευομένων από τον συγκεκριμένο νομό στο Ψυχιατρείο Θεσσαλονίκης μειώθηκε στο 1,2% από 5,6%. Είναι τεράστια η οικονομική διαφορά μεταξύ ενδο- και εξωνοσοκομειακής περίθαλψης. Στην Κ.Μ., κάθε άρρωστος κοστίζει 3 Ευρώ την ημέρα. Το αντίστοιχο κόστος στο Ψυχιατρείο και το Γενικό Νοσοκομείο είναι πολύ μεγαλύτερο, 60 και 150 Ευρώ αντίστοιχα.

Υπάρχουν περιθώρια διορθώσεων στην πορεία υλοποίησης των στόχων της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης, με αναθεώρηση του προγραμματισμού του «Ψυχαργώς». Ενδεικτικά αναφέρεται, για το οικονομικό μέρος, η μετάθεση κονδυλίων από το Μέτρο 2.1 (Αποασυλοποίηση), στο Μέτρο 2.3 (Πρωτοβάθμια φροντίδα) του Άξονα Ψυχικής Υγείας.

Από τα προαναφερθέντα, διαφαίνεται η σημασία τού να δοθεί προτεραιότητα στην άμεση ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας περίθαλψης.

*Π. Σακελλαρόπουλος
Καθηγητής Ψυχιατρικής*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. T. Lempérière, et al. Εγχειρίδιο ψυχιατρικής ενηλίκων – Στοιχεία κοινωνικής ψυχιατρικής και εφαρμογές της στην Ελλάδα, τόμ. Α΄ και Β΄. 1^η Συνέκδοση Π. Σακελλαρόπουλου και συν. Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1995 (υπό επανέκδοση).
2. Σακελλαρόπουλος Π. Αποασυλοποίηση και η σχέση της με την πρωτοβάθμια περίθαλψη. Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2003.
3. Σακελλαρόπουλος Π. Αναθεώρηση και αλλαγή προτεραιοτήτων στο χρόνο του προγράμματος Ψυχαργώς. Καταληκτική συνεδρία: «Νέες προοπτικές - σχεδιασμοί», 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδος, Αθήνα, 8–11 Μαΐου 2003.